

How does sexual deviance develop?

Citation for published version (APA):

Schippers, E. E. (2024). *How does sexual deviance develop?* [Doctoral Thesis, Maastricht University]. Maastricht University. <https://doi.org/10.26481/dis.20240422es>

Document status and date:

Published: 01/01/2024

DOI:

[10.26481/dis.20240422es](https://doi.org/10.26481/dis.20240422es)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

2024

IN PRESS

PROEFSCHRIFT MAGAZINE

Vind je dat opwindend?

Een onderzoek naar de oorzaken van
ongewone seksuele interesses

Eveline E. Schippers

Dit magazine is gebaseerd op het proefschrift
'How does sexual deviance develop?' – Eveline Schippers, 2024.

Concept en redactie: Studio Wetenschap
Vormgeving: Proefschrift-AIO
Cover illustratie: Guntra Laivacuma

IN PRESS is een product van Studio Wetenschap.
Kijk voor meer informatie op www.studiowetenschap.nl

AAN HET WOORD

Een fetisj voor ballonnen, genot door pijn, of seksuele opwindning door te gluren naar mensen die zich omkleden in een pashokje. Zomaar een paar voorbeelden van 'ongewone seksuele interesses'. Meestal zijn het onschuldige interesses. Maar soms gaat het mis. Dan gaan dit soort interesses over in grensoverschrijdend of zelfs illegaal gedrag, zoals seksueel misbruik.

Om te voorkomen dat anderen (opnieuw) slachtoffer worden, moeten mensen die een seksueel misdrijf hebben gepleegd, of dreigen te gaan plegen, goede behandeling krijgen. Dat gebeurt meestal in een forensisch psychiatrische instelling. Op dit moment ontbreken echter duidelijke richtlijnen voor het behandelen van ongewone seksuele interesses.

De afgelopen jaren deed ik hier onderzoek naar. In het bijzonder wilde ik weten wat de oorzaken zijn van ongewone seksuele interesses bij mensen die een seksueel delict hebben gepleegd of dreigen te plegen, maar ook bij 'gewone' mensen. Meer kennis hierover kan helpen om bestaande behandelingen beter af te stemmen op de problemen die mensen met ongewone seksuele interesses ervaren en veroorzaken. In dit proefschrift magazine deel ik de belangrijkste bevindingen.

Eveline E. Schippers

WAAROM DIT ONDERZOEK?

De helft van alle mensen heeft wel eens een ongewone seksuele interesse. Een kwart van hen handelt hier ook daadwerkelijk naar. Het gaat dan vooral om fetisjisme, voyeurisme en BDSM*-activiteiten, zoals bondage, rollenspellen en verstikking. Ongewone seksuele interesses komen dus met enige regelmaat voor. In die zin is de term 'ongewoon' enigszins misplaatst. Toch bestempelen we als maatschappij de genoemde seksuele interesses als ongebruikelijk.

Doorgaans zijn ongewone seksuele interesses onschuldig en leiden ze niet tot problemen. Maar in sommige gevallen heeft iemand er zelf wel last van, bijvoorbeeld doordat een relatie erdoor strandt. Het wordt nog problematischer wanneer seksuele interesses overgaan in gevaarlijk of illegaal gedrag. Gedrag dat schadelijk is voor anderen. In het ergste geval gaat het om een zwaar misdrijf, zoals verkrachting of seksueel misbruik van minderjarigen.

Plegers van dit soort seksuele delicten komen terecht in een forensisch psychiatrische instelling. Daar krijgen ze behandeling voor hun grensoverschrijdend gedrag. De vraag is nu of in de behandeling voldoende aandacht is voor de seksuele interesses van deze doelgroep. Het is bekend dat ongewone seksuele interesses kunnen leiden tot seksuele misdrijven, maar hoe wordt die kennis gebruikt tijdens behandeling? En is het überhaupt mogelijk om ongewone seksuele interesses te veranderen? Zo ja, wat is dan de beste aanpak daarvoor? Daarover ontbreekt op dit moment voldoende kennis.

De afgelopen jaren onderzocht ik de oorzaken van ongewone seksuele interesses. Dieper begrip hiervan kan helpen om betere behandelingen te ontwikkelen voor ongewenst en schadelijk seksueel gedrag.

**Bondage & Discipline (BD), Dominantie & Submissie (DS)
en Sadisme & Masochisme (SM)*

Aandacht voor seksuologie

In de forensische zorg worden mensen behandeld die een strafbaar feit hebben gepleegd, of het risico lopen dit te doen, en tegelijkertijd kampen met psychische stoornissen of een verstandelijke beperking. Het doel van forensische zorg is voorkomen dat deze groep (opnieuw) de fout ingaat. Traditioneel ligt daarbij in de behandeling sterk de nadruk op het verbeteren van zelfbeheersing. Als het lukt om impulsen onder controle te houden en situaties te vermijden die illegaal gedrag uitlokken, kan probleemgedrag in de toekomst worden voorkomen.

Ook bij (potentiële) daders van seksuele delicten is de behandeling vooral gericht op zelfbeheersing. Dat is begrijpelijk, en deels effectief. Ik vraag me alleen af of er voldoende aandacht is voor de seksuele interesses en behoeften van deze doelgroep.

Want wat gebeurt er als iemand zijn of haar seksuele behoeften niet langer mag uiten? Een extra complicatie is dat het bespreken van ongewone seksuele interesses ingewikkeld en ongemakkelijk kan zijn. Dat is niet alleen zo in onze maatschappij, maar ook binnen de behandelkamer van een forensisch psychiatrische instelling.

Ik denk dat in de forensische zorg meer aandacht moet komen voor seksuologie. Sterker nog, ik verwacht dat samenwerking met professionals op het gebied van seksuologie kan helpen om betere behandelingen te ontwikkelen voor mensen die de fout ingaan vanwege ongewone seksuele interesses.

Voorkeuren veranderen

Je ziet hier verschillende geometrische vormen. Voor sommigen zullen dit gewoon vormen zijn, terwijl anderen hier seksuele connotaties in zien. We zijn allemaal anders als het gaat om hoe we dingen interpreteren. Onze gevoeligheid voor seksuele prikkels verschilt namelijk van persoon tot persoon. Bovendien staat die gevoeligheid niet vast. Ik hoop dat mijn onderzoek laat zien dat ongewone seksuele interesses, tot op zekere hoogte, veranderbaar lijken te zijn. Dit betekent ook dat met de juiste behandeling de impact van schadelijke seksuele interesses verminderd kan worden.

Voorbeelden uit de praktijk

Voorbeeld van iemand met een ongewone seksuele interesse

Brad, 22, is een eproctofiel, wat betekent dat hij seksuele interesse heeft in flatulentie, oftewel: scheten laten. Brads eerste eproctofiele ervaring was toen het meisje waar hij verliefd op was een scheet liet in hun natuurkundeles. "Dat verraste me enorm. Voordat dit gebeurde, had ik er nooit echt over nagedacht. Ik wist doorsimpele biologie dat meisjes scheten laten, maar te horen dat het meisje waar ik weg van was tot zoiets in staat was, wakkerde een vreemde interesse in mij aan." Hij zegt dat hij daarna begon te "experimenteren", door opzettelijk weddenschappen met zijn vrienden te verliezen, waarbij de inzet was het recht om een week lang in het gezicht van de verliezer scheten te laten. Nu blijft hij partners zoeken die bereid zijn om in zijn gezicht scheten te laten. "Hoe walgelijker, hoe beter ik het vind", zegt hij. Brad zegt dat hij "technisch gezien aseksueel" kan zijn omdat hij geen behoefte heeft aan "normale" seks (aangezien hij masturbatie met eproctofiele fantasieën verkiest boven geslachtsgemeenschap).

Originele bron: Griffiths, M. D. (2013). Eproctophilia in a young adult male. *Archives of sexual behavior*, 42, 1383-1386.

Fragment uit een therapie sessie van iemand met ongewone seksuele voorkeur

- † **Behandelaar:** Kun je aangeven of je iets aantrekkelijk vindt aan volwassen vrouwen?
- † **Client X:** Ik heb vrouwen nooit leuk gevonden. Ik vind ze in geen enkel opzicht aantrekkelijk.
- † **Behandelaar:** En vind je jongens aantrekkelijk?
- † **Client X:** Eh... Ja... Helaas.
- † **Behandelaar:** Laat we eens proberen om het plaatje compleet te maken. Er zijn vier dimensies: jongens, meisjes, mannen en vrouwen. Kun je voor elke dimensie aangeven hoe aantrekkelijk je ze vindt?
[Cliënt geeft aan: jongens 100%, meisjes 20%, mannen 0% en vrouwen 10%]
- † **Behandelaar:** Oke, dat is helpend. Je hebt aangegeven 'vrouwen 10%'. Waarom niet 0%?
- † **Client X:** Ik denk... Als je de juiste vrouw vindt. Dan kunnen ze aardig zijn? Op een volwassen manier bedoel ik... Verzorgend?
Dat kan op een manier wel aantrekkelijk zijn.
- † **Behandelaar:** Heel goed. Zou je ervoor openstaan om deze 10% verder te verkennen?
- † **Client X:** Oke...
[Drie maanden later: De behandelaar en cliënt hebben geoefend met sociale vaardigheden. De cliënt heeft al meerdere dates gehad met volwassen vrouwen via een datingapp.]
- † **Behandelaar:** Vertel me over de laatste date.
- † **Client X:** Het was een opluchting. Ik bedoel niet de date, de date was niks. We hebben na afloop een beetje op en neer ge-appt maar het gaat niks worden. Maar aan het eind van de date hebben we gezoend.
En... ik vond haar aantrekkelijk! Een klein beetje. Maar ik voelde het wel! Ik had nooit gedacht dat me dat zou overkomen...

HET ONDERZOEK

De afgelopen jaren deed ik op verschillende manieren onderzoek naar de oorzaken van ongewone seksuele interesses. Allereerst wilde ik weten welke theorieën hierover bestaan. Daarvoor deed ik uitgebreid literatuuronderzoek. Ik vond 47 relevante artikelen waarin gesteld werd dat ongewone seksuele interesses veroorzaakt kunnen worden door: conditionering van gedrag, biologische aanleg, 'emotie-overdracht' en problemen met normatieve seks. In mijn proefschrift besteed ik aandacht aan de laatste twee mogelijke verklaringen.

Emotie-overdracht verwijst naar het principe dat seksuele opwinding kan worden versterkt door emotie. Zo kunnen boosheid en stress, maar ook walging seksuele opwinding versterken. Om hierover meer te weten deed ik onderzoek bij 30 gezonde mannen. Zij bekeken allemaal neutrale en emotioneel geladen filmpjes. Vervolgens kregen ze genitale vibraties toegediend terwijl ze erotische filmpjes bekeken. Ondertussen werd hun seksuele opwinding gemeten met een spanningsmeter om de penis en via zelfrapportage. Vervolgens wilde ik weten of er clusters van ongewone seksuele interesses te onderscheiden zijn. Dit onderzocht ik aan de hand van vragenlijsten bij bijna 1.000 gezonde vrijwilligers. Daarna richtte ik me op 'problemen met normatieve seks' als verklaring voor ongewone seksuele interesses. De gedachte daarbij is dat een gebrek aan interesse in 'normale' seksuele activiteiten kan leiden tot ongewone seksuele interesses. Specifiek wilde ik weten of seksueel delinquent mannen met pedofilie overmatig veel seksuele interesse hebben in kinderen óf te weinig seksueel geïnteresseerd zijn in volwassenen, of beide. Dit onderzocht ik aan de hand van systematisch literatuuronderzoek.

Tot slot ging ik na hoeveel aandacht er op dit moment is voor ongewone seksuele interesses in de behandeling van seksueel delictgedrag. Daarvoor bestudeerde ik de inhoud van de behandeling die op dit moment wordt aangeboden bij de Waag, een instelling voor ambulante forensische geestelijke gezondheidszorg. Ook onderzocht ik ongewone seksuele interesses bij 198 cliënten die een behandeling kregen in deze instelling.

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

Uit mijn onderzoek komen verschillende bevindingen. Hieronder deel ik de belangrijkste.

Emoties versterken seksuele opwinding

Uit mijn onderzoek blijkt dat emoties, waaronder angst en agressie, seksuele opwinding kunnen versterken. Deze bevinding is in lijn met een seksuologische theorie. Die theorie stelt dat seksuele en algemene lichamelijke opwinding nauw met elkaar zijn verbonden. Emotionele spanning kan dus overgaan in seksuele opwinding. Dit verklaart waarom bij sommige mensen de seksuele spanning oploopt door bijvoorbeeld wurging of het zien van vieze onderbroeken. Verder blijkt uit het vragenlijstonderzoek dat ongewone seksuele interesses grofweg in twee categorieën vallen: enerzijds BDSM-activiteiten en anderzijds activiteiten die als extreem, verboden of vies worden beschouwd. Hoewel ik dit niet onderzocht heb, vermoed ik dat er verschillende emotionele behoeften ten grondslag liggen aan deze twee clusters.

Te weinig 'normale' seksuele interesse vormt risicofactor

Daarnaast blijkt uit het literatuuronderzoek dat - vergeleken met gezonde controlegroepen - mannen met pedofilie over het algemeen veel minder seksuele interesse hebben in volwassenen en overmatig geïnteresseerd zijn in kinderen. Dit suggereert dat te weinig interesse in 'gewone' of 'normatieve' seks het risico vergroot op ongewone seksuele interesses en activiteiten.

Behandeling niet specifiek genoeg

Uit het laatste deel van mijn onderzoek blijkt dat twee derde van de cliënten ongewone seksuele interesses had, terwijl een derde vooral problemen had met zelfbeheersing. Beide groepen kregen echter precies dezelfde behandeling. Dit betekent dat de huidige behandeling niet afgestemd is op persoonlijke behoeften en problemen. Betere afstemming op de individuele cliënt zou het succes van behandeling kunnen vergroten en de kans op nieuwe delicten verkleinen.

Ongewone seksuele interesses lijken tot op zekere hoogte veranderbaar

DE TOEKOMST

De resultaten van dit onderzoek laten zien dat er verschillende oorzaken kunnen zijn voor ongewone seksuele interesses. Zo lijken emoties een belangrijke rol te spelen in het versterken van seksuele opwinding. Ook gebrekkige interesse in 'normale' seks kan mogelijk leiden tot ongewone seksuele interesses en activiteiten. Dit is belangrijke informatie voor de behandeling van ongewone seksuele interesses. Zeker omdat beide oorzaken tot op zekere hoogte veranderbaar zijn.

Sinds kort werk ik als programma-manager bij De Waag. In die rol denk ik mee over de behandeling van seksueel delictgedrag en ongewone seksuele interesses. Op basis van mijn onderzoek concludeer ik dat het zinvol is om meer aandacht te besteden aan het versterken van 'emotieregulatie', oftewel: het herkennen, begrijpen en beheersen van emoties.

Daarnaast zouden ongewone seksuele interesses mogelijk kunnen afnemen als de interesse in 'normale' seks wordt versterkt. Bovendien denk ik dat we meer gebruik zouden kunnen maken van bestaande seksuologische therapieën en oefeningen. Ik realiseer me dat dit een uitdaging is voor behandelaars in forensisch psychiatrische instellingen. Het is dus belangrijk dat zij hierin getraind en ondersteund worden.

Tot slot wil ik benadrukken dat ongewone seksuele interesses niet altijd vaststaan. Iemands gevoeligheid voor seksuele prikkels kan, tot op zekere hoogte, veranderen. Dat geldt ook voor pedofilie. Toch plakken we hier als maatschappij vaak een definitief stempel op. Ik hoop dat we dit soort stigma's kunnen doorbreken en zo de weg vrijer maken voor de behandeling van ongewone seksuele interesses en gedrag.

OVER MIJ

Ik ben Eveline Schippers. In 2012 behaalde ik mijn bachelor Psychologie aan de Universiteit Leiden en in 2014 studeerde ik cum laude af aan de onderzoeksmaster Psychology aan de Universiteit van Amsterdam. Sindsdien ben ik in verschillende rollen werkzaam geweest in zowel de polikliniek De Waag als de klinische divisie Van der Hoevenkliniek van De Forensische Zorgspecialisten.

De afgelopen jaren deed ik onderzoek naar seksueel grensoverschrijdend gedrag en werkte ik aan verschillende zorginnovaties en behandelprogramma's. Parallel daaraan deed ik van 2018 tot 2023 promotieonderzoek aan de Universiteit Maastricht. Daarin werd ik begeleid door prof. dr. Vivienne de Vogel, prof. dr. Larissa M. Hoogsteder en dr. Wineke J. Smid.

Momenteel werk ik als teammanager en programmamanager bij De Waag. Hier ben ik verantwoordelijk voor de inhoud en uitvoering van het behandelprogramma 'seksueel grensoverschrijdend gedrag'. Mijn ultieme doel is om theorie en praktijk samen te brengen en zo forensische behandeling te verbeteren en seksueel delicten te voorkomen.

Scan de QR-code om het volledige proefschrift te bekijken of klik [hier](#).